

Hasan Âli Ediz (1904, Priboy, Sırbistan - 3 Temmuz 1972, İstanbul)

70'e yakın çeviriye imza atmış yetkin ve öncü çevirmenlerimizdendir.

Sırbistan'ın Priboy kasabasında doğdu ve on bir yaşına kadar orada yaşadı. Balkan Savaşı'ndan sonra, 1913 yılında, ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti.

Telgrafçı olan babası 1914 yılında askere alınınca ailenin maddi durumu kötüleşti. Hasan Âli Ediz, gündüz okula devam etmek ve akşamları ekmek fırınında çalışmak durumunda kaldı. 1919'da İstanbul'un İngilizler tarafından işgali sırasında işgale karşı bildiri dağıtmaktan tutuklandı. 1921 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine girdi. Maddi yetersizlik sebebiyle Askerî Tıp Akademisi'ne geçti. 1921 yılından 1930'lu yıllara kadar Türkiye Komünist Partisi (TKP) içinde çalışma yürüttü, Merkez Komitesi ve Politbüro'ya seçildi. 1923 1 Mayıs'ında "komünist bildirileri dağıttığı" için tutuklandı. Nisan 1924'te ikinci kez tutuklandı ve Askerî Tıp Akademisi'nden atıldı. İki ay hapiste kaldı. 1925'te Sovyetler Birliği'ne gitti. Gıyabında 15 yıl kürek cezasına çarptırıldı. Orada kaldığı beş yıl içinde bir yandan siyasi faaliyetlerini sürdürürken bir yandan da tıp eğitimine devam etti. Türkiye'ye döndükten sonra, 1930-1935 yılları arasında hapis yattı.

Sonraki yıllarda kendini tümüyle yazarlığa ve çevirmenliğe verdi. Devlet Kitapları Müdürlüğü'ne danışman olarak girdi ve buradan emekli oldu.

Hasan Âli Ediz'in asıl verimi çeviri alanındadır. Milli Eğitim Bakanlığı Dünya Klasikleri dizisinin gerçekleşmesine önemli katkısı oldu. Fransızca, Rusça ve Sırpça bilen Ediz, pek çok klasik ve çağdaş yapıtı Türkçeye kazandırdı.

Ölümünden sonra, Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) tarafından Hasan Âli Ediz Çeviri Ödülü verilmeye başlandı. Ne var ki bu ödül, TYS'nin 12 Eylül Darbesi'nden sonra kapatılmasıyla kesintiye uğradı.

Suç ve Ceza (Dostoyevski), *Anna Karenina* (Tolstoy), *Seçme Öyküler* (Çehov, 2 cilt), *Duman* (Turgenyev), *Mayıs Gecesi* (Gogol), *Dubrovski* (Puşkin), *Soytarı* (Gorki), *Ekmeğimi Kazanırken* (Gorki), *Benim Üniversitelerim* (Gorki); *Yordam Edebiyat*'ın yayımladığı ve yayımlayacağı Hasan Âli Ediz çevirilerinden bazılarıdır.

Hasan Âli Ediz, çeviri hayatının ilk yıllarından itibaren Çehov öykülerini Türkçeleştirmeye başlamış; 1938'de *Artistin Ölümü*, *Kabuğuna Çekilmiş Adam*; 1939'da *6 No.lu Koğuş*; 1943'te *Bir Ressamın Hikâyesi* (Ve Diğer Hikâyeler); 1955'te *75.000* ve 1971'de *Küçük Köpekli Kadın* adlı seçkilerle bu öyküler Türkçeye kazandırılmıştır. Tüm bu çeviriler Rusça aslından yapılmış olup, toplu basımı 1991 yılında Engin Yayıncılık tarafından gerçekleştirilmiştir.

Yordam Edebiyat: 18 • **Anna Karenina II** • Lev Tolstoy
ISBN 978-605-172-201-6 (Tk) - ISBN 978-605-172-203-0 • *Türkçesi:* Hasan Âli Ediz
Düzeltilme: Dilan Keyvan-Hayri Erdoğan • *Kapak ve İç Tasarım:* Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım:* Mart 2017 • *İkinci Basım:* Ağustos 2017
© Yordam Kitap, 2016

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **Faks:** 0212 528 19 09
W: www.yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

---

Baskı: Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti. (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

LEV TOLSTOY

ANNA KARENİNA

ROMAN

TÜRKÇESİ
HASAN ÂLİ EDİZ

İKİNCİ CİLT

yordam
edebiyat

BEŞİNCİ BÖLÜM

I

PRENSES Şçerbatskaya, düğünün, topu topu beş hafta kalan oruçtan önce yapılmasını mümkün görmüyordu, zira bu kardarcık bir süre içinde çeyizin yarısını bile hazırlamaya imkân yoktu. Ama düğünü oruçtan sonraya bırakmanın da çok uzun bir süre beklemelerini gerektirebileceği konusunda Levin'e hak vermezlik edemiyordu, çünkü Prens Şçerbatski'nin yaşlı teyzesi ağır hastaydı, yakında ölebilirdi, o zaman da aile yasa gireceğinden düğün çok ileriye atılırdı. Bu yüzden kızının çeyizini büyük ve küçük olmak üzere ikiye ayırmaya karar veren prenses, en sonunda düğünün oruçtan önceye alınmasına razı oldu. Çeyizin küçük bölümünü hemen hazırlatmaya, büyük bölümünü de sonra yollamaya karar verdi; buna razı olup olmadığına bir türlü ciddi bir cevap vermediği için Levin'e çok gücendi. Genç çift düğünden sonra hemen köye gideceğinden bu tasarısı daha uygun düşüyordu, çünkü çeyizin büyük bölümüne köyde ihtiyaç olmayacaktı.

Levin, hayatta başlıca ve biricik önemli şeyin kendisi ve kendi mutluluğu olduğunu, şimdi kendisinin hiçbir şey düşünmemesi, hiçbir çaba harcamaması gerektiğini, her şeyin kendi yerine başkaları tarafından yapıldığını varsayarak yine aynı taşkın ruh hâlini sürdürüyordu. Gelecek üzerine herhangi bir tasarısı, bir amacı bile yoktu; sonunda her şeyin çok iyi olacağı inancıyla bunlar üzerine karar vermeyi de başkalarına bırakmıştı. Yapması gereken her şeyde ona kardeşi Sergey İvanoviç, Stepan Arkadyeviç ve prenses kılavuzluk ediyordu. Ona sadece kendisine yapılan bütün önerileri kabul etmek kalıyordu. Kardeşi onun adına borç para buldu. Prensес düğünden sonra köye dönmesini öğütledi, Stepan Arkadyeviç de yurt

dışına gitmesini salık verdi. Levin bunların hepsine peki dedi. ‘Canınız nasıl isterse, nasıl hoşunuza giderse öyle yapın! Ben mutluyum, mutluluğum da sizin yaptıklarınızla ne artar, ne eksilir,’ diye düşünüyordu. Stepan Arkadyeviç’in yurt dışına gitmelerini salık verdiğini Kiti’ye söylediği zaman, onun buna yanaşmayışına ve gelecekleriyle ilgili kendine göre belirli birtakım istekleri bulunuşuna çok şaşıtı. Kiti, köyde Levin’in sevdiği bir işi bulunduğunu biliyordu. Levin’in görüşüne göre Kiti o işi anlamak şöyle dursun, anlamaya da niyetli değildi. Bununla birlikte Kiti’nin o işten anlamaması, bu işi son derece önemsemesine engel olmuyordu. Bunun yanı sıra da Kiti, yuvalarını köyde kuracaklarını biliyor ve hayatlarını geçirmeyecekleri yurt dışına değil, yuvalarının bulunacağı yere gitmek istiyordu. Kiti’nin niyetini belirttişindeki bu kesinlik Levin’i şaşırttı. Ama her ikisi de kendisi için bir olduğundan, sanki bu Stepan Arkadyeviç’in göreviymiş gibi hemen ondan köye gitmesini ve zevkine çok güvendiği bir insan olarak, her şeyi dilediği gibi düzenlemesini rica etti.

Stepan Arkadyeviç köyde genç çift için bütün hazırlıkları yapıp döndükten sonra, Levin’e:

“Bana bak,” dedi, “günah çıkarttığını gösteren bir belge var mı elinde peki?”

“Hayır. Ne olacak?”

“Onsuz evlenemezsin.”

“Ay, ay, ay!” dedi Levin. “Ben şaraplı ekmek yeme ayininde bulunmalı dokuz yıl oluyor yanılmıyorsam! Hiç bunu düşünmemiştim!”

Stepan Arkadyeviç gülerек:

“Çok hoşsun doğrusu,” dedi. “Bir de bana nihilist dersin! Ama böyle olmaz, biliyorsun. Günah çıkartıp, şaraplı ekmek yeme ayininde bulunman gerek.”

“Ne zaman? Topu topu dört gün kaldı.”

Ama Stepan Arkadyeviç bu işi yoluna koydu ve Levin oruç tutmaya başladı. Ne var ki, başkalarının dinsel inançlarına saygı duymakla birlikte kendisi inançsız olduğu için, kiliseye gidip her türlü ayine katılmak ona müthiş sıkıcı geliyordu. Hele duygularının yumuşadığı, her şeye karşı bir duyarlık kazandığı şimdiki halinde bu

kaçınılmaz ikiyüzlülük ona sadece acı vermekle kalmıyor, büsbütün olanaksız da görünüyordu. Şimdi, tam ululuğunun doruğuna ulaştığı, hayatı çiçeklendiği sırada yalan söylemek ya da başkalarının inançlarıyla alay etmek zorunda kalmak! Levin kendinde, ne onu, ne de ötekini yapabilecek gücü buluyordu. Ama şaraplı ekmek yeme ayininde bulunmadan bulunmuş gibi bir belge elde etmenin mümkün olup olmadığını Stepan Arkadyeviç'e kaç kere sorduysa, Stepan Arkadyeviç her seferinde ona bunun olamayacağı karşılığını verdi.

"Hem ne çıkar canım; iki gün! Papaz da öyle tatlı bir ihtiyar ki, senin dişini söker de ruhun bile duymaz."

Katıldığı ilk ayinde, kilisede ayakta dururken, Levin gençlik anılarını, on altı on yedi yaşları arasında geçirdiği güçlü dinsel duyguları hafızasında canlandırmaya çalıştı. Ne var ki, hemencecik de bunun kendisi için büsbütün imkânsız olduğuna aklı yattı. Onun üzerine, bütün bu olanlara, tıpkı kapı kapı dolaşıp ziyaretlerde bulunmak gibi anlamsız, boş bir görenek gözüyle bakmaya çalıştı, ama bunu da beceremeyeceğini hissetti. Din konusunda Levin'in de çağdaşlarının çoğu gibi, kesinlik kazanmamış görüşleri vardı. Dine inanmamakla birlikte, dinin baştan aşağı yanlış olduğuna da iyice aklı yatmış değildi. Bu nedenle, ne, yapmakta olduğu şeyin önemliliğine inanabildiği, ne de bunlara boş bir formalite gözüyle, önemsemeden bakabildiği için, şaraplı ekmek yeme ayinine hazırlanmış bütün süre boyunca, anlamadığı ve bundan ötürü, içinden gelen bir sesin dediği gibi, sahtecilik demek olan, kötü olan bir şey yapmanın huzursuzluğunu, utancını içinde duydu.

Ayin sırasında, kâh kendi görüşleriyle çatışmayan düşünceler bulmaya çalışarak dualara kulak veriyor, kâh bu duaları anlayamadığını, bunları reddetmek zorunda kaldığını hissederek dinlemeye çalışıyor, ama kendi düşünceleriyle, gözlemleriyle ve kilisede aylak aylak durduğu sürece, kafasından bir sel gibi akıp geçen olağanüstü canlılıktaki anılarıyla oyalanıyordu.

Şaraplı ekmek ayini müziğini, akşam dualarını ve akşam ilahilerini ayakta dinledi, ertesi gün ise her zamankinden erken kalkıp, sabah dualarını dinlemek ve günah çıkartmak için, çayını içmeden, saat sekizde kiliseye gitti.

Kilisede, dilenen bir asker, iki ihtiyar kadın ve din adamlarından başka kimse yoktu.

İnce cüppesinin altında uzun sırtı iki parça hâlinde açıkça seçilen genç diyakoz onu karşıladı ve hemen duvarın yanında duran ufak tefek bir masaya giderek, dua kitabından okumaya başladı. Diyakoz okurken, özellikle de, sık sık ve hızlı hızlı, “Yarabbi, bizlerden merhametini esirgeme!” diye tekrarladığı sırada –kelimeler “Esirgeme...” diye yankılanıyordu– Levin’e, kafası sanki sımsıkı kapatılıp mühürlenmiş de, eğer şimdi kımıldatılır, dokunulursa zihni allak bullak olurmuş gibi geldi; bundan ötürü de, diyakozun arkasında ayakta dururken okunanları dinlemeksizin ya da anlamaya çalışmaksızın kendi kendine düşünmeyi sürdürdü. Bir gün önce köşedeki masada nasıl oturduklarını hatırlayarak, ‘Kiti’nin ne harikulade, ne anlamlı elleri var!’ diye aklından geçirdi. Şu son zamanlarda hep olduğu gibi, konuşacak bir şey bulamamışlardı; Kiti elini masanın üstüne koyarak durmadan açıp kapamış, en sonunda kendi elinin hareketlerine kendi gülmeye başlamıştı. Levin onun elini nasıl öptüğünü, sonra da pespembe avucundaki birbirine yaklaşan çizgileri nasıl incelediğini hatırladı. Yine, ‘Yarabbi bizlerden merhametini esirgeme!’ diye düşündü, eğilerek selam verdi, istavroz çıkardı ve bu arada diyakozun kolay eğilip bükülebilen sırtının hareketlerini seyretti. ‘Sonra da Kiti benim elimi alıp, avucumdaki çizgilere bakmış, “Ne güzel elin var!” demişti.’ Levin bir kendi eline, bir de diyakozun güdük eline baktı. ‘Eh, artık az kaldı, neredeyse bitecek,’ diye aklından geçirdi. ‘Yok, yeni baştan başlayacağına benziyor,’ diye düşündü. Dualara kulak vererek, ‘Hayır, şimdi bitiyor; işte, selam veriyor. En sonunda hep selam verilir.’

Diyakoz, kadife manşet içindeki eliyle, üç rublelik banknotu usulcacık aldı ve kaydedeceğine söyleyerek, boş kilisenin yassı taş döşeli zemininde, yeni çizmelerini takırdatarak çevik adımlarla yürüyüp mihrap yerine girdi. Bir dakika sonra mihrap yerinden başını çıkarıp Levin’e gelmesini işaret etti. O ana kadar hapsolmuş düşünceler Levin’in kafasında kaynaşmaya başladı, ama Levin çabucak düşünceleri uzaklaştırdı. ‘Nasıl olsa bir yoluna girecek bu iş,’ diye düşündü ve mihrap yerine doğru yürüdü. Minberin mer-

divenlerini çıktı, sağa dönünce papazı gördü. Seyrek kırçıl sakallı, iyilik okunan yorgun gözleriyle, ufak tefek, yaşlı bir adam olan papaz, kilise rahlesinin yanında ayakta durmuş, *Şaraplı Ekmek Yeme Ayini* kitabının yapraklarını çeviriyordu. Papaz hafifçe eğilerek Levin'i selamladı ve o klişeleşmiş dua tonuyla hemen duaları okumaya koyuldu. Bitirince yerlere kadar eğilerek selamını verdi ve yüzünü Levin'e döndürdü.

Eliyle çarımıhta İsa heykelini göstererek:

"Mesih, kendini göstermeden burada, itiraflarınızı kabul ediyor," dedi. Gözlerini Levin'in yüzünden öteye çevirip, ellerini omzundan aşağı sarkan ipek atkının altında bağlayarak:

"Kutsal Ortodoks Kilisesinin bütün akidelerine inanıyor musunuz?" diye devam etti.

Levin, kendi kulağına tatsız gelen bir sesle:

"Her şeyden şüphe ederdim, hâlâ da ediyorum," diye karşılık verdi ve sustu.

Papaz, Levin'in başka bir şey söyleyip söylemeyeceğini anlamak için birkaç saniye bekledi, sonra gözlerini kapadı ve apaçık bir Vladimir ili şivesiyle, 'o'ları belirterek, hızlı hızlı konuştu:

"Şüphe insanoglunun zaafıdır, yalnız, bize güç vermesi için merhametli rabbimize dua etmemiz gerekir."

Zaman kaybetmekten korkuyormuşçasına, konuşmasını bir an bile aksatmadan ekledi:

"Özellikle nedir günahlarınız?"

"Benim başlıca günahım şüphedir. Her şeyden şüphe ederim ve hemen hemen hep şüphe içindeyimdir."

"Şüphe insanoglunun zaafıdır," diye tekrarladı papaz. "Özellikle neden şüphe ediyordunuz?"

"Her şeyden. Bazen Tanrı'nın varlığından bile şüphe ediyorum," diye ağzından kaçırdı Levin; aynı anda da söylediklerinin uygun-suzluğundan dehşete düştü. Ne var ki sözleri papazın üzerinde hiçbir etki uyandırmamışa benziyordu.

Papaz, hemen belli belirsiz bir gülümsemeyle:

"Tanrı'nın varlığından ne gibi bir şüpheye düşebilirsiniz?" diye sordu.

Levin susuyordu.

Papaz o klişeleşmiş ses tonuyla, hızlı hızlı devam etti:

“O’nun yarattıklarını gördüğünüz hâlde, yaradandan ne gibi bir şüphenez olabilir? Gök kubbeyi ışıklarla donatan kim? Yeryüzünü bütün güzelliklerle bezeyen kim?” Karşılık bekler gibi bakarak: “Bir Yaradan olmadan bütün bunlar nasıl olabilir?” diye sordu Levin’e.

Levin bir papazla felsefi tartışmaya girişmenin yakışsız kaçacağını düşündü, bundan ötürü de sadece kendisine yöneltilen sorulara cevap verdi:

“Bilmiyorum.”

Papaz tatlı bir hayretle:

“Bilmiyor musunuz?” dedi. “O hâlde her şeyi Tanrı’nın yarattığından nasıl şüphe edebilirsiniz?”

“Hiçbir şey anlamıyorum bundan,” diyen Levin kıpkırmızı keşildi, kelimelerinin budalaca kaçtığını, budalaca kaçmamasına da bu durumda imkân olmadığını hissetti.

“Tanrı’ya dua ediniz ve yalvarınız O’na! Papalar bile şüpheye düşmüşler ve inançlarını güçlendirsün diye Tanrı’ya dua etmişlerdir. Şeytanın gücü büyüktür ve bizim ona kapılmamız gerekir. Tanrı’ya dua ediniz ve yalvarınız O’na,” diye acele acele tekrarladı papaz. Düşünceye dalmış gibi bir an durdu ve gülümseyerek ekledi:

“Cemaatimden, manevi oğlum Prens Şçerbatski’nin kızıyla evleneceğinizi duydum. Çok güzel bir kızdır!”

Levin, papaz adına kızarak:

“Evet,” diye cevap verdi. ‘Günah çıkartırken ne diye bunu soruyor bana?’ diye düşündü

Papaz, Levin’in aklından geçen düşünceye karşılık vermiş gibi, şöyle dedi:

“Evlenmek üzeresiniz, Tanrı isterse çocuklarınız da olabilir, öyle değil mi? Peki eğer sizi günah işlemeye, inançsızlığa kıskırtan şeytanı kendi içinizde yenemezseniz, yavrularınızı nasıl yetiştirebilirsiniz?” diye yumuşak bir sitemle sordu. “Eğer çocuğunuzu severseniz, o zaman iyi bir baba olarak yavrunuz için sadece servet, refah ve şeref istemekle kalmayacak, aynı zamanda onun günahlardan arınmasını, ruhunun gerçek ışığıyla aydınlanmasını

da isteyeceksiniz. Öyle değil mi? Masum yavrunuz size, ‘Babacığım dünyadaki bütün bu hoşuma giden şeyleri, yeryüzünü, suyu, güneşi, çiçekleri, otları kim yarattı?’ diye soracak olursa ne cevap vereceksiniz? ‘Bilmiyorum’ mu diyeceksiniz? Rabbimiz o sınırsız merhametiyle size her şeyi açık ettiğine göre bilmemek sizin elinizde değildir. Çocuğunuz size, ‘Öbür dünyada beni ne bekliyor?’ diye de sorabilir. Kendiniz bir şey bilmezken ona ne diyeceksiniz? Nasıl cevap vereceksiniz ona? Dünyanın ve şeytanın ayartmalarına teslim mi edeceksiniz onu? Bu doğru değil!” diyerek durdu ve başını yana eğerek, sevecen gözleriyle Levin’e baktı.

Bu sefer Levin karşılık vermedi; ama papazla tartışmaya girmek istemediği için değil de, şimdiye kadar kimse ona böyle sorular yöneltilmemiş olduğu için. Ayrıca, çocuğu ona böyle sorular soracak hâle gelene kadar, ona verilecek cevapları düşünmek için de bol bol vakti olacaktı.

“Hayatınızın bir dönüm noktasına ayak basıyorsunuz,” diye sürdürdü papaz. “Bu dönemde yolunuzu seçmek ve o yoldan ayrılmamak zorundasınız, onun için Tanrı’ya dua edin ki, sizden yardımını, merhametini esirgemesin,” diye bağladı sözünü.

“Rabbimiz İsa Mesih, insanlara olan cömertçe şefkati içinde seni affetsin...” diyerek günahların affolunduğunu ilan eden papaz, Levin’i kutsayıp bıraktı.

Levin o gün eve döndüğünde, bu tatsız işi atlatmış olmanın verdiği gönül rahatlığını duydu. Ayrıca, onda, bu iyi yürekli, bu sevecen ihtiyarın söylediklerinin hiç de başlangıçta sandığı gibi aptalca olmadığı ve bu sözlerde iyice açıklanması gereken bir şeyler bulunduğu üzerine belli belirsiz bir düşünce de vardı.

‘Şimdi değil, tabii,’ diye düşündü Levin, daha sonra ruhunda duru ve arı olmayan bir taraf bulunduğunu, din yönünden kendisinin de tıpkı başkalarında görüp de beğenmediği, arkadaşları Sviyajski’de ayıpladığı, aynı durum içinde olduğunu şimdi eskisinden daha çok hissediyordu.

O akşamı sözlüsüyle birlikte Dolli’lerde geçirdi ve çok neşelendi. Duyduğu sevinci Stepan Arkadyeviç’e anlatırken Levin, çember içinden atlama öğretilen ve en sonunda kendisinden istenileni an-

layıp da yerine getirince sevincinden kuyruğunu sallayıp, birtakım sesler çıkararak masalara, pencerelelere zıplayan bir köpek gibi keyifli olduğunu söyledi.

II

DÜĞÜN günü Levin göreneğe uyararak (Prensesle Darya Aleksandrovna, Levin'in göreneklere harfi harfine bağlı kalması için diretmişlerdi.) sözlüsünü görmedi ve öğle yemeğini otelinde, üç bekâr arkadaşıyla birlikte yedi; Levin'in odasında bir rastlantı ile bir araya gelen bu üç bekârdan biri Sergey İvanoviç, öbürü şimdi doğal bilimler profesörü olan, Levin'in eski üniversite arkadaşı Katavasov, üçüncüsü de, Moskova sulh mahkemesi yargıçlarından, Levin'in sağdıcı ve ayı avı arkadaşı Çirikov'du. Yemek pek eğlenceli geçiyordu. Sergey İvanoviç'in bütün neşesi üstündeydi. Katavasov'un tuhafıkları da onu son derece eğlendiriyordu. Tuhaflıklarının boşa gitmediğini, beğenildiğini hisseden Katavasov da artık nesi var nesi yoksa ortaya döküyordu. Çirikov, konuşan kim olursa olsun, hepsini coşkun bir neşe içinde destekliyordu.

Katavasov, ders vermekten kalma alışkanlığıyla kelimeleri uzata uzata:

"Alın işte!" dedi. "Dostumuz Kostantin Dmitriç ne yetenekli bir insandı eskiden! Şimdi yanımızda bulunandan söz etmiyorum; onun yeteneği meteneği kalmadı artık. O vakitler bilime tutkundu, üniversiteden ayrıldığı sırada insanlığa ilgi duyuyordu, oysa şimdi yeteneklerinin yarısını kendi kendini aldatmaya, öbür yarısını da bu aldatışı haklı göstermeye adanmış durumda."

Sergey İvaniç:

"Sizden daha inatçı bir evlilik düşmanını görmedim hayatımda," dedi.

"Yoo... Ben evlilik düşmanı değilim. Yalnız iş bölümünden yanayım! Yapılacak başka işleri olmayanlar, ellerinden başka iş gelmeyenler döl yetiştirmeli, onların yetiştirdiği dölü okutup adam etmek, mutlu kılmakla da başkaları uğraşmalı. Ben bu açıdan ba-

kıyorum buna. Bu iki zanaatı birbirine karıştırmak isteyen sürüyle hevesli vardır, ama ben onlardan değilim!”

Levin:

“Sizin âşık olduğunuzu öğrendiğim zaman öyle bir sevineceğim ki!” dedi. “Ne olursunuz, düğününüze beni çağırın.”

“Zaten âşığım şimdi.”

Levin:

“Evet, bir yumuşakçaya!” dedi. Sonra kardeşine dönerek: “Biliyor musun,” dedi. “Mihail Semyonoviç beslenme ve bilmem ne üzerine bir kitap hazırlıyor...”

“Hadi, hadi, lafı değiştirmeyin bakalım! Hangi konu üzerine kitap yazdığının ne önemi var? Hem, yumuşakçaları gerçekten de severim ben.”

“Ama bu, karınızı sevmenize engel değil ki!”

“Yumuşakçalar değil, ama karım engel olur.”

“Neden?”

“Eh, yakında kendiniz anlarsınız! Şimdi siz çiftçilikten, avlanmaktan hoşlanıyorsunuz... hele biraz bekleyin de... görürsünüz!”

Çirikov:

“Bugün Arhip gelmişti,” dedi, “Prudno’da bir dolu geyik bulunduğu söyledi, iki tane de ayı varmış.”

“Eh, ne yapalım, bensiz avlayacaksınız onları.”

“Nah işte!” dedi Sergey İvaniç. “Bundan sonra ayı avına elveda, karın izin vermeyecektir!”

Levin gülümsedi. Karısının kendisini ayı avına gitmekten alıkoyması düşüncesi ona öylesine tatlı gelmişti ki, bundan sonra ömrü boyunca ayı görmemeye, bu zevkten yoksun kalmaya hazırды.

Çirikov:

“Ama yine de şu iki ayının sizensiz öldürülecek oluşu yazık,” dedi. “Son defakini hatırlıyor musunuz, hani Hapilovo’dakini? Bu da esaslı bir av partisi olurdu!”

Levin, Kiti’siz herhangi bir yerde iyi bir şey olabileceği konusunda onu hayal kırıklığına uğratmak istemedi, onun için de hiç sesini çıkarmadı.

Sergey İvaniç:

“Bekârlık yaşamına bu biçimde veda etmenin bir görenek hâline gelişi boşuna değildir,” dedi. “Ne kadar mutlu olursan ol özgürlüğünün ardından üzülmelik edemezsin.”

Çirikov:

“Hadi hadi, kendinizi Gogol’ün oyunundaki, şu pencereden atlamak isteyen damat gibi hissettiğinizi itiraf edin,” diye alay etti.

Katavasov:

“Tabii öyle hissediyor, ama bunu kabul etmeyi bir türlü kendine yediremiyor,” diyerek bir kahkaha koyuverdi.

Çirikov gülümseyerek:

“Alın... işte pencere açık. Şimdiden tezi yok, hemen tutuverelim Tver’in yolunu! Ayılardan biri dışı. Ta inine kadar götürür bizi. Sahi söylüyorum, hadi beş trenine yetişelim. Burada kalanlar da ne hâlleri varsa görsünler!”

Levin gülümsedi:

“Şerefim üzerine yemin ederim ki, özgürlüğümden ötürü en ufak bir üzüntü bulamıyorum yüreğimde.”

Katavasov:

“Ah, ama şu anda yüreğiniz öylesine karmakarışık ki, zaten hiçbir şey bulamazsınız içinde! Bekleyin, bekleyin hele biraz yatışsın da yüreğiniz, o zaman bulursunuz!”

“Hayır; eğer öyle olsaydı, duygularıma ve (Levin, Katavasov’un yanında ‘aşk’ kelimesini kullanmak istemedi) mutluluğuma rağmen, özgürlüğümü kaybetmenin üzüntüsünü şimdi de bir parçacık duymam gerekirdi. Oysa tam tersine, ben özgürlüğümü kaybettiğime seviniyorum asıl!”

Katavasov:

“Çok kötü! Kurtuluş umudu yok!” dedi. “Eh, bari biz de onun iyileşmesi dileğiyle kadeh kaldıralım ya da hiç değilse, hayallerinin yüzde birinin gerçekleşmesini dileyelim. Kaldı ki, bu bile yeryüzünde görülmemiş bir mutluluk olur!”

Misafirler, giyinip kuşanmış olarak düğünde tam zamanında bulunabilmek için, yemek biter bitmez kalkıp gittiler.

Levin yalnız başına kalınca, üç bekâr arkadaşının konuşmalarını hatırlayarak, sözünü ettikleri özgürlüğü kaybetme üzüntüsünün

yüreğinde bulunup bulunmadığını bir kere daha sordu kendine. Kendi sorusuna kendi güldü. ‘Özgürlük mü? Özgürlük neye yarar ki? Mutluluk sadece Kiti’yi sevmekten, onun dilediklerini dilemekten, onun düşündüklerini düşünmekten, yani hiç özgür olmamak-tan ibarettir; budur mutluluk!’

Aniden bir ses, ‘Peki ama onun düşüncelerini, dileklerini, duygularını biliyor muyum ben?’ diye fısıldadı. Yüzündeki gülümseyiş silindi ve Levin düşünceli bir hâl aldı. Birdenbire tuhaf bir duygu-ya kapıldı. Bir korku ve kuşku... Her şeye karşı yüreğine bir kuşku düştü.

‘Ya beni sevmiyorsa? Ya sırf evlenmiş olmak için evleniyorsa benimle? Ya ne yaptığını kendi de bilmiyorsa,’ diye sordu kendine. ‘Bakarsın aklı başına gelir, beni sevmediği, hiçbir zaman da seve-meyeceği ancak evlendikten sonra dank eder kafasına...’ Kiti ile ilgili tuhaf ve çok kötü düşünceler de gelmeye başladı aklına. Sanki Vronski’yle Kiti’yi bir arada, daha dün akşam görmüş gibi, bir yıl önce duyduğu kıskançlık aynen tazelenmişti. Kiti’nin ona her şeyi olduğu gibi anlatmadığından kuşkulanıyordu.

Hızla ayağa fırladı. Umutsuzluktan ileri gelen bir karamsarlık içinde, ‘Hayır, bu böyle olmaz!’ diye söylendi. ‘Ona gideceğim; so-racağım ona, son defa diyeceğim ki: İkimiz de serbestiz, serbest kalmakla da daha iyi etmiş olmaz mıyız? Her şey, sürüp giden bir şerefsizlikten, sonsuz bir acıdan, sadakatsizlikten daha iyidir!’ Yü-reği karamsarlıkla, acıyla ve herkese karşı, kendine, Kiti’ye karşı bir öfkeyle dolu olarak otelden çıktı, arabayla Kiti’nin evine gitti.

Kiti’yi arka odalardan birinde buldu. Kiti bir sandığın üstüne oturmuştu; hizmetçisiyle birlikte bazı hazırlıklar yapıyor, sandal-yelerin arkalarına asılmış, yerlere yayılmış renk renk, yığın yığın elbiseleri ayırıyordu.

Levin’i görünce:

“Ah!” diye bir çığlık attı ve yüzü sevinçle aydınlandı. “Nasıl oldu da sen... nasıl oldu da siz (bu son güne kadar Kiti ona kâh ‘sen’, kâh ‘siz’ diye hitap ederdi)? Hiç beklemiyordum doğrusu! Kızlık elbise-lerimi ayırıyordum... hangisini kime vereyim diye...”

Levin canı sıkkın bir hâlde hizmetçiye şöyle bir bakarak:

“A, bak, bu çok iyi!” dedi.

Kiti:

“Gidebilirsin Dünyaşa, ben gerekirse çağırırım seni,” dedi. Hizmetçi gider gitmez de artık Levin’e kesinlikle “sen” diye hitap ederek:

“Nen var senin, Kostya?” diye sordu. Levin’in hem heyecanlı, hem canı sıkkın yüzünü, ondaki değişikliği fark etmiş, büyük bir korkuya kapılmıştı.

Levin, Kiti’nin karşısına geçip yalvarırcasına gözlerinin içine bakarak, umutsuz bir sesle:

“Kiti! Acı çekiyorum! Yalnız başıma katlanamayacağım buna,” diye bağırdı. Kiti’ye söylemek niyetinde olduğu şeyden hiçbir sonuç çıkmayacağını daha şimdiden, Kiti’nin sevgi ve doğruluk okunan yüzünden anlamıştı, ama yine de, kuşkularını dağıtacak sözleri Kiti’nin ağzından duymak istiyordu. “Hâlâ geç kalınmamış olduğunu söylemeye geldim... Bu iş durdurulabilir, hata düzeltilebilir hâlâ!”

“Ne? Hiçbir şey anlamıyorum. Nen var senin?”

“Binlerce kere söylediğim ve bir türlü düşünmekten kendimi alamadığım şey... yani, sana layık olmayışım! Benimle evlenmeye isteyerek razı olmamışsındır; bu muhakkak. Düşün biraz... hata etmiş bulunuyorsun. İyice düşün! Sen beni sevemezsin... Ben... sen söyle daha iyi...” diyerek Kiti’nin yüzüne bakmadan devam etti. “Bu beni yıkacaktır, tabii. El âlem istediğini söylesin; mutsuz olmaktansa her şeye razıyım... Hem, şimdi daha vakit varken bunun böyle olması daha iyi!”

Kiti büyük bir korku içinde:

“Hiçbir şey anlamıyorum,” dedi. “Yani, vaz mı geçiyor... istemiyor musun?”

“Evet, eğer beni sevmiyorsan.”

Kiti öfkesinden kıpkırmızı kesilerek:

“Aklını kaçırmışsın sen!” diye bağırdı. Ama Levin’in yüzü öyle acınacak hâldeydi ki, kendini tutarak, koltuğun üstündeki elbiseleri atıp, onun yanı başına oturdu.

“Nedir aklından geçenler senin? Anlat bana hepsini.”

“Beni sevemeyeceğini düşünüyorum. Benim neyimi seveceksin?”

“Ah, Tanrı’m, ne yapacağım ben?..” diyerek ağlamaya başladı Kiti. Levin:

“Ah, ne yaptım ben!..” diye bağırarak Kiti’nin önünde diz çöktü, ellerini öpmeye başladı.

Beş dakika sonra, prenses içeri girdiğinde onları tamamıyla barışmış buldu. Kiti sadece Levin’i sevgisine inandırmakla kalmamış, aynı zamanda, Levin’in sorması üzerine, onu niye sevdiğini de açıklamıştı. Levin’e onu tamamıyla anladığı, onun nelerden hoşlandığını bildiği ve onun hoşlandığı her şey iyi olduğu için kendisini sevdiğini söyledi. Bu açıklamaya da Levin’in iyice akli yattı. Prensес içeri girdiğinde, Levin’le Kiti sandığın üstüne yan yana oturmuşlar, elbiseleri ayırıyorlar, bir yandan da Kiti, Levin’den evlilik teklifi aldığı gün giydiği kahverengi elbiseyi Dünyaşa’ya vermek istediği, buna karşılık Levin de o elbisenin kimseye verilmemesi gerektiğinde belirttiği, Dünyaşa’ya kahverengi yerine mavi elbisesini vermesini söylediği için tartışıyorlardı.

“Nasıl anlamıyorsun? Dünyaşa esmer, o elbise gitmez ona... Ben her şeyi düşündüm.”

Levin’in oraya neden geldiğini öğrendiği zaman, prenses yarı şaka, yarı ciddi ona çıkıştı ve gidip giyinmesini, Kiti’nin berberi Charles’in neredeyse geleceğini, orada oturup da kızının saç tuvaletinin yapılmasını geciktirmemesini söyledi.

“Zaten kaç gündür ağzına bir lokma koyduğu yok kızın, bu yüzden güzelliğini kaybetti; bir de sen gelip saçmalarınla sinirlerini bozuyorsun onun! Hadi bakalım, sen çekil git, çekil git!”

Levin, suçlu ve utanmış, ama yatışmış, rahatlamış bir hâlde otele döndü. Ağabeyi, Darya Aleksandrovna, Stepan Arkadyevich, hepsi de tören kostümlerini giymiş olarak, ikonla kutsamak üzere onu bekliyorlardı. Kaybedecek zamanları yoktu. Darya Aleksandrovna tekrar evine dönüp, saçları pomatlanmış ve kıvrılmış olan oğlunu getirmek zorundaydı, zira gelinin arabasında elinde ikonla oğlu gidecekti. Sonra sağdıç getirmek için de bir araba gönderil-

mesi gerekiyordu, Sergey İvanoviç'i götürecektir olan araba da geri gönderilecekti. Kısacası, düşünülüp yerine getirilmesi gereken bir sürü karmaşık iş vardı ortada. Saat altı buçuğa geldiğinden, kaybedecek hiç zamanlarının olmadığı açıktı.

İkonla kutsama töreni sönük geçti. Karısının yanında, gülünç denecek kadar ağırbaşlı bir pozda duran Stepan Arkadyeviç ikonu aldı, Levin'e yere eğilmesini söyledi, o tatlı, alaycı gülümseyişle damadı kutsadı ve üç kere öptü. Darya Aleksandrovna da aynı şeyi yaptı, sonra hemen kendini yine bir gidiş telaşına kaptırdı, hangi arabanın nereye gönderileceğiyle ilgili karışık sorunlara daldı.

"O hâlde şöyle yaparız: Sen, onu almak üzere bizim arabamızla gidersin. Sergey İvanoviç de lütfedip önden gider, sonra arabayı geri yollar."

"Pek tabii, memnuniyetle!"

Stepan Arkadyeviç:

"Biz de hemen onunla geliriz... Eşyalar gönderildi mi?" diye sordu.

Levin:

"Evet, gönderildi," diye karşılık verdi ve Kuzma'ya kendi giyeceği elbiseleri çıkarmasını söyledi.

III

DÜĞÜN için pırıl pırıl aydınlatılmış kilisenin dışında, büyük bölümünü kadınların meydana getirdiği bir kalabalık toplanmıştı. Geç kalıp da ortalarda yer tutamayanlar, kilisenin pencereleri önünde kümeleniyor, pencerelerin demir parmaklıklarına gözlerini uydurabilmek için birbirleriyle itişip kakışıyorlardı.

Daha şimdiden, yol boyunca jandarmaların sıraya soktuğu yirmiden fazla araba birikmişti. Üniforması içinde son derece şık duran bir polis amiri, ayaza aldırış etmeksizin ana giriş kapısı önünde dikiliyordu. Durmadan yeni yeni arabalar geliyor, kâh uzun eteklerini kaldırmış çiçekli bayanlar, kâh keplerini ya da siyah şapkalarını çıkararak erkekler, kiliseye giriyorlardı. İçeride, ikonların önündeki bütün mumlardan başka, her iki avizenin bütün mum-

ları da yakılmıştı. İkonostasis'in* al renkli arka zemini üzerindeki altın sırmalar, ikonların yıldız bezemeleri, avizelerle şamdanların gümüşleri, kilise zeminini örten geniş taşlar, halılar, koro yerinin üstünden sarkan sancaklar, minbere çıkan basamaklar, eskilikten kararmış kitaplar, papazların cüppeleriyle koro üyelerinin giydiği beyaz keten cüppeler hep ışık içinde yüzüyordu. Sıcacık kilisenin sağ yanında, kırlangıç kuyruklu frakların, beyaz boyunbağlarının, üniformaların, sırmalı kadifelerin, çuhaların, ipeklerin, saçların, çiçeklerin, çıplak omuz ve kolların, uzun konçlu eldivenlerin meydana getirdiği kalabalıktan canlı ama ağırbaşlı konuşma sesleri yükseliyor ve bu sesler yüksek kubbeden tuhaf bir yankıyla yine aşağı dökülüyordu. Kapı açılıp kapandıkça duyulan her gıcırtyıla birlikte konuşmalar duruyor, gelinle güveyi görmek için bütün başlar merakla o yana dönüyordu. Ne var ki kapı on seferden fazla açıldığı hâlde, her seferinde giren, ya sağ taraftaki davetliler grubuna katılan bir konuk ya da kapı önündeki polisin gönlünü ederek veya bir yolunu bulup gizlice içeri süzülerek sol taraftaki yabancılar kalabalığına katılan bir seyirci olmuştu. Böylece gerek konuklar, gerek bunların dışında kalan kalabalık, beklemenin bütün aşamalarını geçirmiş oldu.

Önceleri gelinle güveyin hemen geleceğini tahmin ettikleri için, gecikmelerini önemsemediler. Sonra gittikçe daha sık kapıya bakmaya ve acaba bir şey mi oldu diye aralarında konuşmaya başladılar. Nihayet bu uzun gecikme iyice can sıkıcı bir hâl alınca, akrabalarla konuklar, gelinle güveyi kafalarından çıkarmışlar da kendilerini tamamıyla konuşmalarına vermişler gibi görünmek çabasına düştüler.

Başdiyakoz, oradakilere zamanının değerli olduğunu anlatmak ister gibi, sabırsızlıkla öksürüp, pencere camlarını zangır zangır titretti. Beklemekten sıkılmaya başlayan koroda kâh prova sesleri kâh burunlarını silenlerin hımkırmaları duyuluyordu. Papaz, güveyin gelip gelmediğini anlamak için ikide birde ya korodakilerden birini ya da diyakozu yolluyor, sık sık da kendisi, mor

* İkonostasis: Doğu kiliselerinde, en kutsal yeri halkın durduğu yerden ayıran üç kapılı ve üstü aziz resimleriyle dolu bölüm. -H. Âli Ediz

cüppesi ve sırmalı hamaili içinde yan kapıya gidip, güveyin yolunu gözlüyordu. Nihayet bayanlardan biri saatine göz atarak: “İşte bu çok tuhaf doğrusu!” dedi, bunun üzerine bütün konuklar da huzursuzlanarak yüksek sesle şaşkınlık ve hoşnutsuzluklarını belli etmeye başladılar. Güveyin sağdıçlarından biri ne olup bittiğini anlamaya gitti.

Bu arada Kiti çoktan hazırlanmış, beyaz gelinliği, uzun duvağı, başında portakal çiçeklerinden tacı ile yanında kendisine yengelik edecek yaşlı bir hanım ve ablası Lvova olduğu hâlde, Şçerbatski’lerin evinde, salonun penceresi önünde yarım saatten fazla bir süreden beri dışarıyı gözlüyor, sağdıcın gelip kendisine güveyin kiliseye vardığını bildirmesini bekliyordu.

Bu sırada Levin ise pantolonunu giymiş, ama ceketsiz ve yeleksiz olarak oteldeki odasında bir aşağı bir yukarı dolaşiyor, hiç durmadan başını kapıdan uzatarak koridora bakıyordu. Koridorda, beklediği adamdan eser göremeyince umutsuzluk içinde geri döndü ve ellerini deli gibi sallayıp, sakın sakın sigarasını içmekte olan Stepan Arkadyeviç’e dönerek:

“Hiç böylesine korkunç bir duruma, böylesine budala bir duruma düşmüş bir adam var mıdır acaba?” diye sordu.

Stepan Arkadyeviç yatıştırıcı bir gülümsemeyle:

“Evet, budalaca bir durum,” dedi. “Ama meraklanma, şimdi getirirler.”

Levin öfkesini tutarak:

“Ah, zaten elimden bir şey gelmez ki!” dedi. “Şu önü açık saçma yelekler de, ne olmayacak şey yani!” diyerek gömleğinin buruşuk önüne baktı. “Ya eşyaları istasyona götürdülerse,” diye umutsuzluk içinde söylendi.

“Sen de benimkini giyersin o zaman.”

“Bunu çoktan yapmam gerekirdi.”

“Gülünç bir kılıkta görünmen doğru olmaz... Dur hele! Her şey kendiliğinden düzelir.”

Mesele şuydu: Levin yaşlı uşağı Kuzma’dan elbisesini istediği zaman, Kuzma ona frak takımını, yeleğini, daha neleri gerekli görseyse hepsini getirmişti.

“Ya gömlek nerede?” diye bağırmıştı Levin.

Kuzma sakın bir gülümsemeyle:

“Sırtınızda ya gömlek,” demişti.

Kuzma, temiz bir gömlek bırakmayı akıl edememiş, daha önceden kendisine söylendiği gibi bütün eşyayı toparlayarak, Şçerbatski’lerin evine götürmüş, geride yalnız frak takımını bırakmıştı. Genç çift aynı akşam Şçerbatski’lerin evinden yola çıkacaktı. Levin’in sabahtan beri sırtında olan gömlek çok buruştuğundan, modaya uygun biçilmiş kısa yelekle giyilecek gibi değildi. Şçerbatski’lerin evi çok uzak olduğu için oradan istetmemişler, bir gömlek satın alsın diye Kuzma’yı çarşıya yollamışlardı. Ne var ki günlerden pazar olduğu için, geri dönen uşak bütün dükkânların kapalı olduğunu bildirmişti. Stepan Arkadyeviç’in gömleklerinden birini getirmişler, ama bu da Levin’e hem çok bol, hem de çok kısa gelmişti. En sonunda uşağı Şçerbatski’lerin evine yollamaktan başka çare bulamamışlar, bütün denklemlerin çözülmesi gerekmişti. Güvey, kafesteki yırtıcı bir hayvan gibi odasında bir aşağı bir yukarı gezinir, ikide birde başını kapıdan uzatıp koridora göz atar ve Kiti’ye söylemiş olduğu bütün o saçma sapan şeyleri dehşet içinde hatırlayıp şimdi Kiti’nin aklından neler geçirebileceğini düşünürken, kilisede herkes onu bekliyordu.

Suçlu Kuzma nihayet, elinde gömlekle, soluk soluğa, yel gibi odadan içeri daldı:

“Tam zamanında yetiştim,” dedi. “Sandığı arabaya yüklüyorlardı.”

Üç dakika sonra Levin, daha fazla sinirlenmemek için saatine bakmadan, yıldırım gibi koşuyordu koridorda.

Levin’in ardı sıra, ondan daha telaşsız giden Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

“Bununla hiçbir şeyi düzeltemezsin,” diyordu. “Her şey kendiliğinden düzelir, her şey kendiliğinden düzelir... Sen beni dinle!”

IV

LEVİN gelini kapının önünde karşılayıp onunla birlikte kiliseye girerken, kalabalıktan şu konuşmalar duyuluyordu:
Geldiler! İşte güvey! Hangisi? Şu daha gençten olanı mı? Vah canım vah, gelinin yüzünde renk kalmamış.”

Stepan Arkadyeviç karısına gecikmelerinin nedenini anlatıyor, konuklar da gülümseyerek birbirleriyle fısıldaşıyorlardı. Levin hiçbir şeyi, hiç kimseyi görmüyordu; gözlerini bir an bile gelinden ayırmıyordu.

Herkes gelinin son birkaç gün içinde çok bozulduğunu, gelinlik elbisesi içinde bile her zamanki güzelliğini bulamadığını söylüyordu; ama Levin öyle düşünmüyordu. Kiti'nin, uzun duvakla beyaz çiçeklerin örttüğü yüksek saç tuvaletine, uzun boynunun iki yanını kapayıp yalnız gerdanını açıkta bırakarak bu boyuna daha da bir bakire havası veren beyaz, farbalalı dik yakasına ve şaşılacak kadar ince beline bakıyor, onu her zamankinden daha güzel buluyordu. Bu çiçekler, Paris'ten getirtilmiş bu gelinlik onun güzelliğine bir şeyler kattığı için değil, kılığının bütün bu özene bezene düzenlenmiş zenginliğine rağmen, tatlı yüzü ve dudakları hâlâ masumca bir doğruluk ifadesi taşıdığı için onu güzel buluyordu.

Kiti, Levin'e:

“Kaçtığımı düşünmeye başlamıştım,” diyerek gülümsedi.

Levin kızarak:

“Başıma öyle budalaca şeyler geldi ki, anlatmaya utanıyorum,” dedi ve kendisine doğru yaklaşan Sergey İvanoviç'e dönmek zorunda kaldı.

Sergey İvanoviç güleç bir yüzle, başını iki yana sallayarak:

“Şu senin gömlek hikâyesi çok hoş doğrusu!” dedi.

Kendisine söyleneni anlayamayacak durumda olan Levin:

“Evet, evet,” diye cevap verdi.

Stepan Arkadyeviç yapmacık bir kederle:

“Eh, hadi bakalım, Kostya, şimdi önemli bir nokta üzerinde karar vermek düşünüyor sana. Şu anda, rahatça kavrayabilirsin bunun önemini. Hiç kullanılmamış yeni mum mu taşıyacaksınız elinizde,

yoksa kullanılmış mum mu? Bunu sordular bana. İkisi arasında on rublelik bir fark var,” diye gülümseyerek ekledi Stepan Arkadyeviç. “Gerçi ben karar verdim, ama ne olur ne olmaz, belki sen kararımı beğenmezsin diye düşündüm.”

Levin bunun bir şaka olduğunu bildiği hâlde yine de gülümseyemedi.

“Ee, yeni mum mu kullanılacak, eski mum mu? Al sana bir mesele!”

“Evet, evet! Yeni mum.”

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

“Eh, bu meselenin çözümlendiğine sevindim,” dedi. Levin kendisine dalgın dalgın bakarak geline doğru çekilince, Stepan Arkadyeviç, Çirikov’a dönerek:

“Böyle zamanlarda insanlar ne kadar da aptallaşıyor!” dedi.

Yanlarına yaklaşan Kontes Nordstan:

“Bak karışmam Kiti, haliya ilkin sen bas!” dedi. Sonra Levin’e dönerek ekledi:

“Sevimli bir insansınız.”

Kiti’nin yaşlı halalarından Marya Dmitriyevna geline sordu:

“Korkmuyorsun değil mi?”

Kiti’nin ablası Lvova:

“Üşüyor musun?” diye sordu. “Solgun görünüyorsun. Dur bakayım, indir başını aşağı,” dedi ve dolgun güzel kollarını kaldırarak, Kiti’nin başındaki çiçekleri düzeltti.

Dolli onlara doğru ilerledi, bir şey söyleyecek oldu, ama konuşmadı, ağlamaya ve anormal bir biçimde gülmeye başladı.

Kiti de en az Levin kadar dalgın bakışlarla oradakilere bakıyordu. Kendisine söylenen bütün sözlere, ancak, şu anda kendisine pek tabii gelen bir mutluluk gülümseyişiyle cevap verebiliyordu.

Bu sırada kilise adamları, törende kullanılan resmî elbiselerini giydiler, papazla diyakoz da ilerleyip, kilisenin ana kapısına yakın bulunan rahleyle doğru gittiler. Papaz dönüp Levin’e bir şey söyledi, ama Levin onun ne dediğini duymadı.

Sağdıç, Levin’e:

“Gelini elinden tut da götür,” dedi.

Uzun bir süre Levin'e ne yapacağını anlatamadılar, gereken biçimde davranmasını sağlayınca kadar akla kararı seçtiler. Artık tam onunla uğraşmaktan vazgeçmek üzerelerken –çünkü Levin ya gelinin yanlış kolunu tutuyor ya da tutmak için yanlış elini kullanıyordu– Levin, gelinin sağ elini, durumunu değiştirmeksizin sağ eliyle tutması gerektiğini anladı. Nihayet gelinin elini doğru dü-rüst tutunca, papaz onların önünde birkaç adım ilerledi ve rahlenin başında durdu. Dostları ve akrabalar kalabalığı da, konuşmalarının uğultusu, uzun eteklerinin hışırtısı arasında, onların ardı sıra ilerledi. Birisi durup eğildi, gelinin eteğini düzeltti. Kilise öyle bir sessizliğe bürünmüştü ki, yere düşen mum damlalarının sesi bile duyulabiliyordu.

Başında papaz başlığı bulunan, kulaklarının arkasında ikiye ayrılmış gümüş saçları pırıl pırıl parlayan yaşlı papaz, arkasında altın işlemeli bir haç bulunan, ağır, gümüş sırmalı ayin kaftanının altından küçük, ihtiyar ellerini çıkardı ve rahlenin üstünde bir şeyleri elledi.

Stepan Arkadyeviç sakına sakına papaza yaklaşmış bir şeyler fışıldadı ve Levin'e bir işaret yaparak yine geri çekildi.

Papaz, çiçeklerle süslenmiş iki mumu yaktı, eriyen mumun ağır ağır damlaması için ikisini de eğik tutarak, genç çiftte döndü. Bu, Levin'in günahını çıkartmış olan yaşlı papazın ta kendisiydi. Gelinle güveye yorgun, kederli gözlerle baktı, içini çekti ve sağ elini ayin kaftanının altından çıkarıp havaya kaldırarak güveyi, arkasından gelini kutsadı; yalnız, bitiştiirdiği parmaklarını Kiti'nin eğik başına koyarken, davranışında belli belirsiz bir sevecenlik vardı. Sonra mumları gelinle güveye verdi, buhurdanı aldı ve ağır ağır onlardan uzaklaştı.

Levin, 'Acaba bu gerçek mi?' diye düşündü, başını çevirip geline baktı. Kiti'yi azıcık tepeden, profilden görebiliyordu; onun dudaklarının ve kirpiklerinin belli belirsiz hareketinden de, bakışını hissettiğini anladı. Kiti başını çevirmedi, yalnız kırmalı dik yakası, minnacık pembe kulağına kadar yükseldi. Levin onun iç çekecekken kendini tuttuğunu ve mumu kavrayan, uzun eldivenli elinin titrediğini gördü.

Gömlek telaşı, gecikmesi, dostlarıyla, akrabalarıyla konuşmaları, onların hoşnutsuzlukları, kendi gülünç durumu; hepsi, hepsi bir anda kaybolup gitmiş, içini korkuyla karışık bir sevinç kaplamıştı.

Bukle bukle saçları tam ortadan ayrılmış, gümüş sırmalı bir kaftan giyen uzun boylu, yakışıklı başdiyakoz, omzundan aşağı sarkan ipek atkıyı iki parmağıyla ve alışıktan bir hareketle kaldırarak, canlı adımlarla geldi, papazın karşısında durdu.

“Rabbim adı mübarek ola!” diye hava dalgalarını titreştirerek, birbiri ardınca, tantanalı sesler ortalığa yayıldı.

Yaşlı papaz hâlâ rahlenin üstünde bir şeyle oynamayı sürdürerek, düdüğü gibi çıkan cılız sesiyle:

“Rabbimizin adı ezelden mübarektir, şimdi de mübarektir, ebede kadar da mübarek olacaktır,” diye karşılık verdi. Bunun arkasından, görünmeyen koronun hep birlikte söylediği bir hava yükselerek, bütün kiliseyi, ta pencerelerinden tonozlu çatısına kadar, dalga dalga engin nağmelerle doldurdu, yükseldi, bir an durdu, sonra ağır ağır söndü.

Her zamanki gibi, ruhun ebedî selamet ve rahatlığı için, Sinod için, Çar için ve şu sırada evlilik yeminlerini etmekte olan, Tanrı'nın kulları Konstantin ile Yekaterina için dualar edildi.

Başdiyakozun sesiyle âdeta bütün kilise bir ağızdan nefes alır gibiydi:

“Onlara kusursuz sevgiyi, başarı ve yardımını ihsan eyle Yarabbi. Senden bunu niyaz ederiz!”

Levin kelimelere kulak verdi ve duyduğu kelimeler onu son derece etkiledi. Son korkularını, kuşkularını hatırlayarak ‘Yardıma, sadece yardıma ihtiyacım olduğunu nereden de anladılar?’ diye şaşıtı. ‘Ben ne biliyorum ki? Bu korkunç durumda yardımsız ne yapabilirim ki? Evet, şu sırada sadece yardıma ihtiyacım var!’

Diyakoz duasını bitirince, papaz elinde bir kitap tutarak gelinle güveye döndü; yumuşak, ahenkli bir sesle okumaya başladı:

“Bugüne kadar ayrı olanları birleştiren ve onlara dağılmaz evlilik birliğini ihsan eden ulu Tanrı; İshak ve Rebeka'yı kutsayan, onların soyundan gelenlerle de ahdini sabit tutan sen ey ulu Tan-

rı, bu kulların Konstantin ile Yekaterina'yı da takdis et ve onları doğruluk yolunda ardından ayırma! Zira sen cömert ve rahimsindir, kullarını seversin sen Yarabbi! Baba, Oğul ve Ruhulkudüs olan sana ebedî hamdolsun.”

Görünmeyen korodan yükselen bir ses yine havada dalgalandı: “Amin!”

Levin, ‘Bugüne kadar ayrı olanları birleştiren,’ diye düşünüyordu; ‘bu kelimelerde ne derin bir anlam var, şu anki duygularıma ne kadar da uyuyor bu kelimeler! Acaba Kiti de aynı şeyleri duyuyor mu?’

Levin başını çevirince Kiti’yle göz göze geldi.

Ve bu gözlerdeki ifadeden, kendisi gibi Kiti’nin de o kelimele-ri anladığını çıkardı; oysa yanılıyordu Levin. Kiti duaların hemen hemen bir kelimesini bile anlamadığı gibi, aslında onları dinlemiyordu da. Ruhunu dolduran biricik duygu öylesine derindi ve her an gittikçe öylesine güçleniyordu ki, Kiti ne bir şey işitebiliyor, ne de işittiğinden bir şey anlayabiliyordu. Bu duygu, son bir buçuk aydır ruhunda süregelen ve bu altı hafta içinde kendisi için hem neşe, hem de işkence kaynağı olan şeyin, muradına ermiş bulunmasının yarattığı sevinçti. O gün, Arbat Caddesindeki evin salonunda, sırtında kahverengi entarisiyle, hiçbir şey söylemeden Levin’e yaklaşıp kendisini ona verdiği gün ve saat, ruhunda bütün eski yaşamıyla tam bir kopma olmuş ve büsbütün başka, kendisinin hiç bilmediği yeni, gerçekte ise eskisinin devamı olan bir hayat başlamıştı. O altı hafta, hayatının en mutlu, aynı zamanda da en acılı zamanı olmuştu. Bütün hayatı, bütün istekleri ve umutları, hâlâ iyice anlayamadığı bu bir tek adam üzerinde toplanmış, bu adama, kâh kendisini çeken, kâh iten –adamın kendisinden daha da anlaşılabilir– bir duyguyla bağlanmıştı. Bu arada, dış görünüş bakımından yine eski hayatının koşulları içinde yaşamaya devam etmiş ve kendi durumundan ötürü –bütün geçmişine, geçmişle ilgili her şeye karşı; alışkanlıklara, kendisini sevmiş ve hâlâ da sevmekte olan insanlara, onun kayıtsızlığından o derece incinen annesine, vaktiyle dünya yüzünde her şeyden ve herkesten çok sevdiği babacığına karşı içinde beliren o yenilmez vurdumduymazlıktan ötürü– dehşete düşmüştü. Bir an gelmiş, bu kayıtsızlığından ötürü

dehşet duymuş, bir an gelmiş, kendisinde bu kayıtsızlığı yaratan şeyden ötürü sevinç duymuştu. Bu adamla birlikte süreceği yaşamdan başka ne bir şey düşünebiliyor, ne de bir şey isteyebiliyordu; ama o hayat henüz başlamadığından, onu kafasında doğru dürüst canlandıramıyordu bile. Ortada sadece bir bekleyiş hâli, yeni ve bilinmeyen bir şeyin yarattığı sevinçle korku vardı; şimdi ise o bekleyiş hâli, o bilinmezlik ve eski hayatını bırakmış olmanın yarattığı pişmanlık hâli neredeyse sona ermek, yenisi de başlamak üzereydi. Bu yeni hayat, bilinmezliği yüzünden ister istemez korkunç olacaktı, ama ister korkunç olsun, ister olmasın, onun ruhunda daha altı hafta öncesinden gerçeklik kazanmış bir şeydi bu değişiklik ve burada olup bitenler, onun ruhunda çoktan tamamlanmış bulunan şeyin son defa resmî olarak doğrulanışından başka bir şey değildi.

Tekrar rahleye dönen papaz, biraz zorluk çekerek Kiti'nin ufak yüzüğünü aldı ve Levin'den elini uzatmasını rica ederek, yüzüğü onun parmağının birinci boğumuna geçirdi:

“Tanrı'nın kulu Konstantin, Tanrı'nın kulu Yekaterina'ya bağlıyor,” diyerek Kiti'nin acınacak kadar ince, pembe narin parmağına Levin'in koca yüzüğünü taktıktan sonra aynı sözleri tekrarladı.

Evlü çift birkaç sefer ne yapmaları gerektiğini tahmin etmeye çalıştılar, ama her seferinde bir yanlışlık yaptılar ve yanlışlarını, papazın fısıltısıyla düzelttiler. Papaz, töreni gerektiği gibi tamamlayıp, istavroz çıkararak yüzükleri kutsadıktan sonra büyük yüzüğü Kiti'ye, küçüğünü de Levin'e verdi; Levin'le Kiti yine ne yapacaklarını şaşırtdılar, yüzükler iki sefer aralarında el değiştirdi, ama yine de gerekli olanı yapılmamıştı.

Dolli, Çirikov ve Stepan Arkadyeviç onlara yardım etmek için ileri çıktılar. Bir şaşkınlık ortalığı kapladı, fısıldaşmalar, gülümsemeler oldu, ama genç çiftin yüzündeki, ağırbaşlı, sevimli ifade değişmedi; tam tersine, ellerini şaşırırken yüzleri eskisinden de ağırbaşlı, eskisinden de ciddi bir ifade aldı ve Stepan Arkadyeviç'in dudaklarında, onlara her birinin kendi yüzüğünü takması gerektiğini fısıldadığı sırada beliren gülümseme, elinde olmaksızın silindi. Stepan Arkadyeviç, ne cins olursa olsun, herhangi bir gülümseyişin onları incitebileceğini hissetmişti.

Levin’le Kiti yüzük değiştirme içini bitirdikten sonra, papaz okumaya başladı:

“Sen daha baştan insanları er kişi ve hatun kişi olarak yarattın ve insan soyunu üretsin diye, kadını kocaya eř olarak sen verdin. Ey ulu Tanrı’m, onun için bu kulların Konstantin ve Yekaterina’yı mübarek kıl, birleşmelerini imanla pekiştir, yüreklerini sevgiyle birleştir...”

Levin, evlilik üzerine olan bütün düşüncelerinin, yaşantısının nasıl düzenleyeceği konusu ile ilgili bütün hayallerinin, baştan başa bir çocukluk olduğunu ve bütün bunların, şimdiye kadar anlayamadığı ve şimdi, başına gelmesine rağmen, daha da az anladığı şeyler olduğunu gittikçe daha iyi hissetmeye başladı. Göğsünden boğazına doğru bir yumruk yükseldi, yükseldi ve tutulamayan yaşlarla doldu gözleri.

V

BÜTÜN Moskova kilisede toplanmıştı; bütün akrabalar, yakın dostlar hep oradaydı. Pırıl pırıl ışıklandırılmış kilisede şık giyimli kadınlarla kızların, beyaz kravatlı ve fraklı ya da üniformalı erkeklerin meydana getirdiği kalabalık arasında, nezaket kuralları dışına çıkılmaksızın alçak sesle yapılan konuşmalar hiç kesilmiyordu. Düğünlere her zaman büyük ilgi duyan kadınlar, törenin en ufak bir ayrıntısını bile kaçırmamak için bütün dikkatlerini oraya verdiklerinden, konuşmalar genellikle erkekler arasında oluyordu.

Geline en yakın grupta iki ablası, büyük ablası Dolli ile yurt dışından daha yeni gelmiş olan çalımlı ve güzel küçük ablası Lvova bulunuyordu.

Korsunskaya:

“Ne oluyor böyle? Mari düğünde morlar giymiş, âdeta siyahlar giyer gibi?”

Drubetskaya:

“O çehreyle ancak bu renk kurtarır onu da ondan,” diye karşılık verdi. “Töreni neden akşama aldıklarını anlamıyorum; ancak tüccarlar...”

Korsunskaya:

“Böylesi daha hoş. Ben de akşam vakti nikâhlanmıştım...” diye cevap verdi ve evlendiği gün kendisinin ne kadar güzel, kocasının kendisine ne budalaca tutkun olduğunu, şimdi ise her şeyin nasıl değiştiğini hatırlayarak iç geçirdi.

Kont Sinyavin, kendisinde gözü olan sevimli Prenses Çarskaya’ya:

“On defadan fazla sağdıçlık eden hiç evlenemezmiş derler ya, ben de kendimi sağlama almak için onuncu kez sağdıç olmak istedim, ama geç kaldım,” dedi...

Prenses Çarskaya sadece hafif bir gülümsemeyle karşılık verdi. Kiti’ye bakıyor, şimdi Kiti’nin durduğu yerde kendisinin Kont Sinyavin’in yanında ne zaman ve nasıl duracağını, o zaman ona bu şakasını nasıl hatırlatacağını düşünüyordu.

Şçerbatski, yaşlı Frolayn Nikolayeva’ya, geline uğur getirsin diye, tacı Kiti’nin saç topuzu üzerine koymayı aklından geçirdiğini söyledi.*

Uzun süreden beri oltasına düşürmeye çalıştığı yaşlı dul adam kendisiyle evlenirse, düğünü en sade biçimde yapmayı çoktan kafasına koymuş olan Nikolayeva:

“Saçını topuz yapmaması gerekirdi,” diye cevap verdi. “Ben, süs ve gösterişi sevmiyorum.”

Sergey İvanoviç, Darya Dmitriyevna ile konuşuyor, ona şaka yollu, yeni evliler arasında düğünden sonra bir yerlere gitme göreneğinin yaygınlaştığını, çünkü yeni evlilerin daima sıkılganlık duyduklarını anlatıyordu.

“Kardeşiniz haklı olarak gurur duyabilir. Kiti çok tatlı bir kız. Herhâlde kardeşinize imreniyorsunuzdur.”

Sergey İvanoviç:

“Bunlar benden geçti, Darya Aleksandrovna,” diye cevap verdi ve birdenbire yüzüne ağırbaşlı, hüznü bir ifade çöktü.

Stepan Arkadyeviç, baldızına, boşanma üzerine bir şakasını anlatıyordu.

* Törenin belirli bir yerinde, gelinle güveyin sağdıçları, ellerindeki ağır metal taçları, gelinle güveyin başları üzerinde tutarlar; eğer taçları çiftin başlarına koyarlarsa, bu uğur sayılır. –H. Âli Ediz

Baldızı onun anlattıklarına kulak vermeksizin:

“Kiti’nin tacını düzeltmek gerek,” dedi.

Kontes Nordstan, Lvova’ya:

“Kiti’nin bu kadar bozulmuş olması ne yazık,” dedi. “Ama yine de Levin onun küçük parmağı bile olamaz, öyle değil mi?”

Lvova:

“Hayır,” diye karşılık verdi. “Ben Levin’i çok beğeniyorum; şu an sadece *beau-frere*’im* olacağı için değil. Davranışları ne kadar da yerinde! Böyle durumlarda, yerinde davranışlarda bulunmak, gülünç olmamak çok zordur, oysa onun ne gülünç, ne de yapmacıklı bir hâli var; duygulandığı da besbelli.”

“Bu evliliği bekliyordunuz herhâlde?”

“Aşağı yukarı. Kiti öteden beri severdi onu.”

“Ee, bakalım hangisi haliya önce basacak.** Ben Kiti’ye tembih etmiştim.”

Lvova:

“Bunun hiç önemi yok,” diye cevap verdi. “Bizim ailede kadınların hiçbirisi kocasının sözünden çıkmaz; yaradılışımız böyledir bizim.”

“Ben haliya mahsus Vasili’den önce basmıştım. Ya sen Dolli?”

Dolli yanı başlarında duruyordu, söylediklerini iştmişti, ama karşılık vermedi. Çok duygulanmıştı, gözleri dolu doluydu, ağlamadan hiçbir şey söyleyecek durumda değildi. Kiti ile Levin’in evlenmesi onu sevindiriyordu, ama düşünceleri geçmişe kayıyor, kendi düğünü aklına geliyor, gözü ikide birde, yüzü neşeden pırıldayan Stepan Arkadyeviç’e gidiyor ve şimdi yaşadığı anı unutarak, kendi gençliğinden, kendi masum aşkından başka bir şey hatırlamıyordu. Yalnız kendini değil, bütün yakın kadın dostlarını, tanışlarını da hatırlıyordu: Kiti gibi, yüreklerinde umut ve korkuyla düğün tacının altında durup, geçmişe bırakarak esrarlı geleceğe adım attıkları, hayatlarının o biricik zafer anındaki hâlleri içinde düşünüyordu onları. Gelinlikleri aklına gelenler arasında, boşanmak üzere ol-

* Aslında Fransızca yazılmıştır. Burada “enişte” anlamına gelmektedir. -H. Âli Ediz

** Törenin belirli bir yerinde gelinle güvey küçük bir halının üstünde dururlar. Bu haliya önce basanın, evlilikte eşine söz geçireceğine inanılır. -H. Âli Ediz

duğunu daha geçenlerde duyduğu sevgili Anna'sı da vardı. O da bir vakitler başında duvağı, portakal çiçeklerinden tacıyla, bütün saflığıyla orada durmuştu. Ya şimdi?

“Ne kadar korkunç!” diye mırıldandı.

Nikâh törenini, bütün ayrıntılarıyla izleyen yalnız kız kardeşler, akrabalar ve dostlar değildi, aynı zamanda, büsbütün yabancı olan –ve heyecandan solukları kesilmiş bulunan, herhangi bir şeyi, hatta gelinle güveyin yüzlerindeki en küçük bir ifade değişikliğini bile kaçırmaktan korkan ve erkeklerin törene karşı ilgisizliğine kızan–bütün kadın seyirciler de bu töreni yakından izliyorlardı. Bunlar, durmadan şakalaşan, olur olmaz yorumlarda bulunan erkeklerin laflarına cevap vermiyorlar, hatta çoğunlukla onların söylediklerini duymuyorlardı bile.

“Niye böyle ağlamaklı bir hâli var? Yoksa zorla mı evlendiriyorlar onu?”

“Böyle anlı şanlı bir adamla hiç zorla evleniyor olabilir mi? Herhâlde prens olmalı?”

“Şu beyaz saten elbiseli gelinin kız kardeşi mi?.. Dinle şimdi bak, ‘Karılar, kocalarınıza itaat ediniz!’ diye nasıl kükreyecek diyakoz.”

“Çudovski korosu mu bu?”

“Hayır, Sinod’un korosu.”

“Uşağa sordum. Kocanın, gelini hemen alıp, kendi memleketindeki yurtluğuna götürceğini söyledi. Anlattıklarına göre çok zenginmiş. Zaten kızı onun için vermişler.”

“Hayır, ikisi de birbirine uygun; güzel bir çift.”

“Marya Vasilyevna, bir de kabarık eteklerin, biraz vücuttan uzaklaştırılarak elle tutulduğunu iddia edersiniz! Kiremit renkli elbise giyen kadına bakın, bir elçi karısı olduğunu söylüyorlar. Etekliği nasıl da bir o yana, bir bu yana dalgalanıyor!”

“Ne şeker şey gelin, süslü bir kuzu gibi! Siz ne dersiniz deyin, biz kadınlar acırız kızlara.”

Bir yolunu bulup da kiliseden içeri süzülebilen kadın seyirciler, aralarında böyle konuşuyorlardı.

VI

TÖRENİN yemin bölümü bittikten sonra papaz çömezle-
rinden biri rahlenin önüne pembe bir ipeklî kumaş parçası
serdi. Koro, bas ile tenorun süreklî olarak nöbetleşe okudukları,
incelikle işlenmiş, karışık, zor bir ilahî söylemeye başladı ve papaz
dönerek, gelinle güveye ipek yaygıya gelmelerini işaret etti. Bu yay-
gıya* kim önce basarsa bunun, evde onun sözünün geçeceği için bir
belirtisi sayılacağına ikisi de, birçok sefer birçok kişiden dinlemiş
oldukları hâlde, yaygıya kadarki birkaç adımlık yolu alırlarken, ne
Levin ne de Kiti bunu düşünebildi. Yaygıya ilkin Levin'in bastığını
iddia edenlerle, ikisinin birlikte bastığını ileri sürenlerin yüksek
sesle yaptıkları tartışmaları, konuşmaları da duymadılar.

Evlenmek isteyip istemedikleri ya da başka biriyle sözlü olup
olmadıkları konusundaki bilinen sorulardan ve Levin'le Kiti'nin
bu sorulara verdikleri, kendi kulaklarına yabancı gelen cevaplar-
dan sonra törenin ikinci bölümü başladı. Kiti, okunan duanın keli-
melerini dinliyor, anlamlarını çıkarmaya çalışıyor, ama çıkaramı-
yordu. Tören ilerledikçe onun da yüreğini, bir zafer duygusu, sıcak
bir mutluluk gittikçe daha çok dolduruyor ve dikkatini verebilme
olanağından onu büsbütün yoksun bırakıyordu.

Dua ettiler: "Döllerinin bereketli olması, iyiliği ve oğullarıyla
kızlarında sevinç bulmaları için iffet içinde yaşasınlar." Tanrı'nın,
kadını Adem'in kaburgasından yarattığını belirttiler: "Bunun için
kişi anasını, babasını bırakacak ve kadına yapışacaktır ve bir beden
olacaklardır."** Bunun büyük bir sır olduğunu söylediler: "Bu sır
büyüktür."*** Tanrı'nın onları da İshak gibi, Rebeka gibi, Yusuf gibi,
Musa gibi, Sepphora gibi verimli ve mübarek kılması, onların da
çocuklarının çocuklarını görmeleri için dua ettiler. Kiti bu sözle-
ri dinlerken: 'Her şey olması gerektiği gibi olur. Bütün bunlar ne
güzel şeyler,' diye düşündü. 'Bütün bunların başka türlü olmasına

* Eserin bundan önceki 19, 23 ve 30. sayfalarında bu söz "halî" diye geçmektedir. Ya-
zar bu sayfada "yaygı" olarak yazdığı için biz de eserin aslına sadık kalarak burada
"yaygı" diyoruz. -H. Âli Ediz

** Tevrat: Tekvin, 2: 24. -H. Âli Ediz

*** İncil: Efesoslulara. 5: 32. -H. Âli Ediz